

Frielink, P.M., Infiltratie in het strafrecht. Een onderzoek naar de materieel-rechtelijke en formeelrechtelijke aspecten van het opsporen van strafbare feiten door middel van infiltratie, Arnhem, Gouda Quint, 1990, 208 p.

Politiemensen zitten niet altijd te wachten op aangifte door de burger. In bepaalde gevallen treden ze pro-actief op. Soms gebeurt dit a.h.v. pseudo aan- of verkopen bij drugshandel, soms door infiltratie in criminele milieus. Deze politieke infiltratie wordt in België slechts sporadisch voorgelegd aan de rechter met het oog op de beoordeling van de toelaatbaarheid en de rechtskracht van het verkregen bewijs. Dit betekent niet dat deze politietechniek voor misdrijfopsporing of -uitlokking niet wordt gehanteerd. Veelal wordt de manier waarop het bewijs wordt verzameld onttrokken aan het oog van het Openbaar Ministerie en de rechterlijke macht. Bij bepaalde criminaliteitsvormen (b.v. drugscriminaliteit) is het een courante politiepraktijk. Dat dit ontbreken van een rechtmatigheidstoetsing van het politiewerk kwalijke schaduwkanten heeft bleek overvloedig in de zaak François. Toch heeft men daaruit geen lessen getrokken. De zaak Reyniers, hoe ernstig ook, zou wel eens het topje van de ijsberg kunnen zijn. Het wordt hoog tijd om ernstig na te denken over de manier waarop kan worden gewaarborgd dat het voor de rechtbank gebruikte bewijs in strafzaken rechtmatig verkregen is en dat onder duidelijk bepaalde voorwaarden kan worden besloten tot het onontvankelijk verklaren van het Openbaar Ministerie.

Reden te meer om in het kader van toekomstige beleidsbepaling, zij het via striktere wetgeving en/of striktere controle door de staande en zittende magistratuur, een blik te werpen op een zopas verschenen Nederlandse studie over deze materie. Uit het historisch overzicht blijkt dat de Nederlandse jurisprudentie reeds in de jaren '70 criteria had ontwikkeld voor zowel de aan de infiltratie te stellen voorwaarden, als voor de aan de onrechtmatige infiltratie te verbinden rechtsgevolgen. Bij de te stellen voorwaarden speelt de al dan niet toestemming door het Openbaar Ministerie een essentiële rol, bij de rechtsgevolgen de niet-ontvankelijkheidsverklaring van het Openbaar Ministerie en de toepassing van de bewijsuitsluitingsregel. Vervolgens gaat de auteur uitgebreid in op de strafrechtelijke aansprakelijkheid van de infiltrant. Daarbij wordt aandacht besteed aan de aflijning tussen infiltratie en uitlokking en infiltratie en strafuitsluiting. Een essentieel aspect van de infiltratie is de geheimhouding van de identiteit van de bij de infiltratie betrokken uitvoerders (informant, infiltrant, begeleidingsteam), wat vooral een rol zal spelen bij het getuigenbewijs in het gerechtelijk onderzoek en ter terechtzitting.

De auteur beperkt zich niet tot een beschrijving van de status quaestionis in Nederland, maar gaat ook in op onvolkomenheden en lacunes. Na een te bondig rechtsvergelijkend overzicht van een willekeurig reeks landen (België, West-Duitsland, Denemarken, USA) werkt hij wat normeringsbeginselen uit: proportionaliteit, subsidiariteit, controleerbaarheid. De studie wordt afgesloten met een uitvoerige analyse van de rechtsgevolgen van onrechtmatige infiltratie. Daarbij wordt zowel aandacht besteed aan de strafprocessuele sancties (niet-ontvankelijk-

heid, bewijsuitsluiting, strafvermindering) als aan sancties tegen de schender zelf (tuchtrechtelijk, civielrechtelijk, strafrechtelijk). De auteur ontleedt tevens welke sancties moeten worden toegepast bij schending van de door hem gehanteerde rechtbeginselen (proportionaliteit, subsidiariteit, enz.) In zijn aanbevelingen pleit de auteur voor twee wetsaanpassingen. In de eerste plaats het opnemen van een speciale rechtvaardigingsgrond (geen strafbaar feit) m.b.t. infiltratie onder toestemming van het Openbaar Ministerie. Ten tweede een afdoende regeling van de anonimiteit en het getuigenverhoor. In de praktijk blijken de rechter en de verdediging tegen een muur anonimiteit op te lopen. Er dient een regeling te komen opdat de rechter en de verdediging onder alle omstandigheden een behoorlijke controle op het verloop van het opsporingsonderzoek kunnen uitoefenen. Uiteindelijk dient het altijd de zittingsrechter te zijn die bepaalt of een (anonieme) getuige op de terechtzitting moet verschijnen. Een veroordeling op basis van overwegend anoniem bewijsmateriaal dient onmogelijk te worden. Aangezien Nederland onlangs door het Hof voor de Rechten van de Mens te Straatsburg is veroordeeld (zaak Kostovski) m.b.t. dit laatste punt hier nieuwe wetgeving in het verschiet.

Dit boek is een boeiende studie, maar heeft een aantal beperkingen. Het ontbreekt aan rechtsvergelijking en internationaal strafrecht. Veel infiltranten komen uit het buitenland (b.v. Drugs Enforcement Agency) en hun bevoegdheden blijven duister. Inhoudelijk is de stelling aanvechtbaar dat een toestemming achteraf door het Openbaar Ministerie een voldoende waarborg biedt. Dit houdt het gevaar in dat een strafbare uitlokking wordt gedekt.

John VERVAELE